

POSTANOWIENIE

Dnia 1 kwietnia 2015 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Halina Kuryło

w sprawie z odwołania T. N.
od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w S.
o przeliczenie emerytury,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw
Publicznych w dniu 1 kwietnia 2015 r.,
na skutek skargi kasacyjnej odwołującego się od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 4 lutego 2014 r., sygn. akt III AUa [...],

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. przyznaje od Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego w [...] na rzecz radcy prawnego W. J. kwotę 120 (sto dwadzieścia) złotych, powiększoną o stawkę podatku od towarów i usług, tytułem nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w [...] wyrokiem z dnia 4 lutego 2014 r. oddalił apelację ubezpieczonego T. N. od wyroku Sądu Okręgowego w S. z dnia 21 maja 2013 r., mocą którego oddalono jego odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w S. z 15 lipca 2011 r., którą odmówiono ubezpieczonemu prawa do ponownego obliczenia wysokości emerytury.

Powyższy wyrok został zaskarżony skargą kasacyjną ubezpieczonego. Skargę oparto na podstawie naruszenia przepisów prawa materialnego: 1/ art. 5 ust. 1 pkt 1 w związku z art. 6 ust. 2 pkt 9 lit. a i b w związku z art. 111 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2013 r., poz. 1440 ze zm.) w związku z art. 9 ust. 1 i 2 pkt 1 ustawy z dnia 27 września 1973 r. o zaopatrzeniu emerytalnym twórców i ich rodzin (Dz.U. Nr 38, poz. 225 ze zm.) w związku z § 2 w związku z § 4 ust. 2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 29 grudnia 1973 r. w sprawie wykonania ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym twórców i ich rodzin (Dz.U. z 1973 r. Nr 1, poz. 1); 2/ art. 1 ust. 1 i 3 ustawy z dnia 19 grudnia 1975 r. o ubezpieczeniu społecznym osób wykonujących pracę na podstawie umowy agencyjnej lub umowy zlecenia (Dz.U. z 1975 r. Nr 45, poz. 232) w związku z art. 5 ust. 1 pkt 1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w związku z art. 9 ust. 1 i 2 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym twórców i ich rodzin. Ponadto skargę kasacyjną oparto na podstawie naruszenia przepisów postępowania: 1/ art. 217 § 2 i 227 k.p.c. w związku z art. 473 § 1 k.p.c. w związku z art. 378 § 1 k.p.c. w związku z art. 382 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c.; 2/ art. 382 k.p.c. oraz art. 378 § 1 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c. w związku z art. 328 § 2 k.p.c.; 3/ art. 378 § 1 k.p.c. Skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku oraz wyroku Sądu Okręgowego w S. z dnia 21 maja 2013 r. i przekazanie sprawy Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania, a także o zasądzenie od pozwanej na rzecz powoda kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych i przyznanie kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu, które nie zostały pokryte tak w całości jak i w części.

Jako przesłankę przyjęcia skargi kasacyjnej wskazano występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego oraz oczywistą zasadność skargi.

Występujące w sprawie istotne zagadnienie prawne sprowadza się do pytania, czy na gruncie art. 1 ust. 1 i 3 ustawy z dnia 19 grudnia 1975 r. o ubezpieczeniu społecznym osób wykonujących pracę na podstawie umowy agencyjnej lub umowy zlecenia, świadczenie pracy na rzecz wielu jednostek gospodarki uspołecznionej w ramach wielu umów zlecenia, których zsumowany,

łączny czas trwania przekracza 6 miesięcy, jest wystarczającą podstawą do objęcia tych osób obowiązkowym ubezpieczeniem społecznym. Jak podkreślił skarżący, zgodnie z brzmieniem art. 1 ust. 1 ustawy z dnia 19 grudnia 1975 r. o ubezpieczeniu społecznym osób wykonujących pracę na podstawie umowy agencyjnej lub umowy zlecenia, obowiązkowe ubezpieczenie społeczne obejmuje osoby wykonujące stale i odpłatnie pracę na podstawie umowy agencyjnej lub umowy zlecenia, zawartej z jednostkami gospodarki uspołecznionej. Natomiast zgodnie z brzmieniem ust. 3 ustawy, pracę uważa się za wykonywaną stale, jeżeli trwa nieprzerwanie co najmniej sześć miesięcy. Ust. 1 przywołanego przepisu przewiduje objęcie obowiązkowym ubezpieczeniem osób, które świadczyły pracę na podstawie umowy zlecenia zawartej z jednostkami gospodarki uspołecznionej wskazanymi w liczbie mnogiej. Co istotne, ustawodawca nie wykluczył przy tym możliwości sumowania okresów świadczenia pracy na rzecz jednostek gospodarki uspołecznionej. W ocenie skarżącego, przepisy te nie pozbawiają cechy stałości takiego rodzaju związania się umowami zlecenia z wieloma jednostkami gospodarki uspołecznionej, na podstawie których osoba świadczy pracę, które po zsumowaniu okresów trwania umów przekracza 6 miesięcy. Zamiarem ustawodawcy było objęcie obowiązkowym ubezpieczeniem społecznym również tych osób, które świadczyły pracę na podstawie umów zlecenia na rzecz wielu podmiotów, których czas trwania jednorazowo nie przekraczał 6 miesięcy, lecz który po zsumowaniu wynosił co najmniej 6 miesięcy. Ustawa miała zrównać skutki świadczenia, w określonych warunkach, pracy na podstawie umowy zlecenia z umowami o pracę, pod kątem ubezpieczenia społecznego, jako że w wielu przypadkach rzeczywiście wykonywana praca była zbliżona do tej wykonywanej na podstawie umowy o pracę. Należy zauważyć, że świadczenie pracy na podstawie umowy o pracę jest przerywane, chociażby dniami ustawowo wolnymi od pracy, mimo to umowa o pracę trwa nadal. Trudno zatem uznać, aby zamiarem racjonalnego ustawodawcy było nieobjęcie osób świadczących pracę na podstawie umów zlecenia zawieranych na przykład na okres 6 dni od poniedziałku do soboty, „odnawianych” na analogiczny okres od kolejnego poniedziałku. Praca wykonywana przez osoby na podstawie umowy o pracę i umowy zlecenia byłaby taka sama, z tym że osoby pracujące na podstawie umowy zlecenia nie byłyby objęte obowiązkowym

ubezpieczeniem społecznym. Charakter świadczonej przez skarżącego pracy, tj. muzyka rozrywkowego, siłą rzeczy sprowadzał się do świadczenia pracy na podstawie wielu umów zlecenia z licznymi jednostkami gospodarki uspołecznionej, obejmujących jednorazowo krótsze okresy, ale których łączny wymiar trwania wynosił co najmniej 6 miesięcy.

W ocenie skarżącego, rozstrzygnięcie przez Sąd Najwyższy sformułowanego istotnego zagadnienia prawnego będzie miało poważne znaczenie dla praktyki sądowej i pozwoli rozstrzygnąć, w tej oraz w innych podobnych sprawach, czy osoby świadczące pracę na podstawie licznych umów zlecenia zawartych z wieloma jednostkami gospodarki uspołecznionej, których łączny okres trwania przekraczał 6 miesięcy, podlegały obowiązkowemu ubezpieczeniu społecznemu. Wobec powyższego przyjąć należy, iż przedstawione przez skarżącego zagadnienie prawne jest w istocie istotnym zagadnieniem prawnym, a podniesiony problem nie znalazł i na chwilę obecną nie znajduje odzwierciedlenia w dorobku judykatury, w tym również w orzeczeniach Sądu Najwyższego.

Oczywistą zasadność skargi kasacyjnej skarżący motywuje natomiast rażącymi uchybieniami prawa procesowego i materialnego, których dopuścił się Sąd drugiej instancji. O oczywistej zasadności skargi kasacyjnej w niniejszej sprawie przesądza fakt, że zarówno Sąd Apelacyjny, jak i Sąd Okręgowy, oddaliły wnioski dowodowe ubezpieczonego o przeprowadzenie dowodu ze świadków i przesłuchania strony na okoliczności zmierzające do ustalenia wysokości pobieranego wynagrodzenia, zakładając z góry, że świadkowie nie będą pamiętali wydarzeń sprzed lat, a następnie obciążył skarżącego nieudowodnieniem faktów, z których wywodził skutki prawne. Sąd powinien przeprowadzić dowody osobowe i dopiero wtedy dokonać wszechstronnej oceny materiału dowodowego. Kolejnym rażącym uchybieniem Sądu drugiej instancji było nierozpoznanie zgłoszonego w pkt 9 apelacji zarzutu, dotyczącego dowolnej oceny dowodów polegającej na uznaniu, że powód nie wykazał faktu świadczenia pracy w okresie od 20 maja 1978 r. do 31 maja 1978 r. oraz w dniu 1 czerwca 1978 r., w Restauracji D. w M. oraz faktu pobrania wynagrodzenia za pracę. Merytoryczne rozstrzygnięcie w przedmiocie zgłoszonego zarzutu mogło doprowadzić do uwzględnienia apelacji w całości albo w części. Wynikający z brzmienia art. 378 § 1 k.p.c. obowiązek

rozpoznania sprawy w granicach apelacji powinien być rozumiany jako nakaz rozważenia wszystkich podniesionych w apelacji zarzutów, czego Sąd II instancji nie uczynił. Powyższe uchybienie spowodowało, że kontrola instancyjna była jedynie iluzoryczna. Poza tym Sądy obydwu instancji pominęły przy rozpoznawaniu sprawy przepisy prawa materialnego, które powinny zastosować. Mianowicie, Sądy nie wzięły pod uwagę treści art. 5 ust. 1 pkt 1 w związku z art. 6 ust. 2 pkt 9 lit. a i b ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, zgodnie z którymi okresami składkowymi są okresy wykonywania działalności twórczej lub artystycznej na obszarze Państwa Polskiego - objętej obowiązkiem ubezpieczenia społecznego, za które opłacono składkę na ubezpieczenie społeczne lub w których ubezpieczony był zwolniony od opłacania składki - przypadającej przed dniem 1 stycznia 1974 r., uznane przez Komisję do Spraw Zaopatrzenia Emerytalnego Twórców, działającą przy ministrze właściwym do spraw kultury, pod warunkiem że twórca lub artysta opłacał składki na ubezpieczenie społeczne po dniu 31 grudnia 1973 r.

Tymczasem w decyzji z dnia 19 października 2007 r. zmieniającej decyzję z dnia 19 stycznia 1982 r. uznano, że skarżący od dnia 1 stycznia 1969 r. prowadził działalność artystyczną jako muzyk. Skarżący ponadto opłacił wszystkie składki na ubezpieczenie społeczne powstałe po dniu 31 grudnia 1973 r. Oznaczało to, że do podstawy wymiaru składek skarżącego powinien zostać doliczony przychód z tytułu działalności artystycznej z lat 1970-1974.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie kwalifikowała się do przyjęcia celem merytorycznego rozpoznania.

Skarga kasacyjna, jako szczególny środek zaskarżenia, służy realizacji interesu publicznego w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości. Funkcje postępowania kasacyjnego powodują, że wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania oraz jego uzasadnienie powinny koncentrować się na wykazaniu, iż w konkretnej sprawie zachodzą okoliczności przemawiające za interwencją Sądu Najwyższego. Rozpoznanie skargi kasacyjnej następuje tylko z przyczyn

kwalifikowanych, wymienionych w art. 398⁹ § 1 pkt 1-4 k.p.c. i tylko w przypadku przekonania Sądu Najwyższego przez skarżącego, za pomocą juretrycznej argumentacji, że zachodzi publicznoprawna potrzeba rozstrzygnięcia sformułowanego w skardze zagadnienia prawnego przy jej merytorycznym rozpoznawaniu.

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, gdy w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

W razie powołania przesłanki przedsądu, jaką jest występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, obowiązkiem skarżącego jest wywiedzenie i uzasadnienie występującego w sprawie problemu w sposób zbliżony do tego, jaki przewidziany jest przy przedstawianiu zagadnienia prawnego przez sąd odwoławczy na podstawie art. 390 k.p.c. (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 9 maja 2006 r., V CSK 75/06, niepublikowane). Sformułowanie zagadnienia powinno zatem odwoływać się w sposób generalny i abstrakcyjny do treści przepisu, który nie podlega jednoznacznej wykładni, a którego wyjaśnienie przez Sąd Najwyższy przyczyni się do rozwoju jurysprudencji i prawa pozytywnego. Rolą Sądu Najwyższego, jako najwyższego organu sądowego w Rzeczypospolitej Polskiej, nie jest bowiem działanie w interesie indywidualnym, lecz powszechnym, poprzez ochronę obowiązującego porządku prawnego przed dowolnością orzekania i ujednolicanie praktyki stosowania prawa pozytywnego. Nie każde więc orzeczenie, nawet błędnie wydane, zasługuje na kontrolę w postępowaniu kasacyjnym (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99, OSNC 2000 nr 7 -8, poz. 147, z dnia 18 marca 2004 r., I PK 620/03, LEX nr 513011, z dnia 8 lipca 2004r., II PK 71/04, LEX nr 375715 i z dnia 16 kwietnia 2008 r., I CZ 11/08, LEX nr 393883). Nie spełnia określonego w art. 398⁹ § 1 k.p.c. wymagania sformułowanie istotnego zagadnienia prawnego w sposób ogólny i nieprecyzyjny, a zwłaszcza ograniczenie się do samego postawienia pytania, bez odniesienia się do problemów interpretacyjnych przepisów (postanowienia Sądu

Najwyższego z dnia 25 lutego 2008 r., I UK 332/07, LEX nr 452451 i z dnia 21 maja 2008 r., I UK 11/08, LEX nr 491538).

Odnosnie do tej przesłanki przedsądu, jaką jest oczywista zasadność skargi kasacyjnej, należy w motywach wniosku zawrzeć wywód prawny wyjaśniający, w czym wyraża się owa oczywistość i przedstawić argumenty na poparcie tego twierdzenia (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06, LEX nr 198531, z dnia 10 sierpnia 2006 r., V CSK 204/06, LEX nr 421035, z dnia 9 stycznia 2008 r., III PK 70/07, LEX nr 448289, z dnia 11 stycznia 2008 r., I UK 283/07, LEX nr 448205, z dnia 3 kwietnia 2008 r., II PK 352/07, LEX nr 465859 i z dnia 5 września 2008 r., I CZ 64/08). O ile dla uwzględnienia skargi wystarczy, że jej podstawa jest usprawiedliwiona, to dla przyjęcia skargi do rozpoznania niezbędne jest wykazanie kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego, polegającej na jego oczywistości widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, bez potrzeby wchodzenia w szczegóły czy dokonywania pogłębionej analizy tekstu wchodzących w grę przepisów i doszukiwania się ich znaczenia (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 16 września 2003 r., IV CZ 100/03, LEX nr 82274, z dnia 22 stycznia 2008 r., I UK 218/07, LEX nr 375616, z dnia 26 lutego 2008 r., II UK 317/07, LEX nr 453107, z dnia 9 maja 2008 r., II PK 11/08, LEX nr 490364, z dnia 21 maja 2008 r., I UK 11/08, LEX nr 491538 i z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 38/08, LEX nr 494134). W judykaturze podkreśla się, iż przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania nie jest oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia. Sam zarzut naruszenia (nawet oczywistego) określonego przepisu (przepisów) nie prowadzi wprost do oceny, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 7 stycznia 2003 r., I PK 227/02, OSNP 2004 r. nr 13, poz. 230, z dnia 11 stycznia 2008 r., I UK 285/07, LEX nr 442743, z dnia 11 kwietnia 2008 r., I UK 46/08, LEX nr 469185 i z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 37/08, LEX nr 494133).

Przenosząc powyższe na grunt niniejszej sprawy stwierdzić należy, że przedstawione przez skarżącego istotne zagadnienie prawne nie spełnia wymagań

stawianych w orzecznictwie tej przesłance przedsądu, a co za tym idzie - nie może skutkować przyjęciem skargi kasacyjnej do rozpoznania. Skarżący formułując owo zagadnienie prawne i następnie je uzasadniając, pominął treść niektórych przepisów, do których odnosi się przedstawiony problem prawny. Zgodnie z art. 1 ust. 1 ustawy z dnia 19 grudnia 1975 r. o ubezpieczeniu społecznym osób wykonujących pracę na podstawie umowy agencyjnej lub umowy zlecenia (jednolity tekst: Dz.U. z 1995 r. Nr 65, poz. 333 ze zm.), obowiązkowe ubezpieczenie społeczne określone ustawą, zwane dalej „ubezpieczeniem”, obejmuje osoby wykonujące stale i odpłatnie pracę na podstawie umowy agencyjnej lub umowy zlecenia, zawartej z jednostkami gospodarki uspołecznionej. Natomiast w myśl ustępu trzeciego wymienionego wyżej artykułu, pracę uważa się za wykonywaną stale, jeżeli trwa nieprzerwanie co najmniej sześć miesięcy. Wprawdzie w wyroku z dnia 15 maja 1979 r. (II URN 74/79, OSNC 1979 nr 11, poz. 225) Sąd Najwyższy wyraził pogląd, zgodnie z którym przepisy wspomnianej ustawy nie uzależniają prawa do emerytury osób nimi objętych od zgłoszenia ich do ubezpieczenia oraz od opłacania składek na ubezpieczenie, z tym jednak zastrzeżeniem, że pracę uważa się za wykonywaną stale, jeżeli trwa nieprzerwanie co najmniej sześć miesięcy. Bliższe wyjaśnienie pojęcia pracy wykonywanej stale zawiera § 5 rozporządzenia Ministra Pracy, Płac i Spraw Socjalnych z dnia 14 lutego 1976 r. w sprawie trybu postępowania w zakresie ubezpieczenia społecznego osób wykonujących pracę na rzecz jednostek gospodarki uspołecznionej na podstawie umowy agencyjnej lub umowy zlecenia (Dz.U. z 1976 r. Nr 6, poz. 33). W myśl § 5 ust. 1 rozporządzenia, jeżeli z tą samą jednostką gospodarki uspołecznionej zostały zawarte kolejno co najmniej dwie umowy lub udzielone zostały kolejno co najmniej dwie zgody na współpracę, każda na okres krótszy niż 6 miesięcy, lecz łącznie na nieprzerwany okres co najmniej 6 miesięcy - obowiązek ubezpieczenia istnieje od dnia zawarcia tej kolejnej umowy lub udzielenia tej kolejnej zgody na współpracę, z której wynika, że łączny okres wykonywania umów lub wykonywania współpracy będzie nie krótszy niż 6 miesięcy. Przepis § 5 ust. 2 rozporządzenia stanowił natomiast, iż przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio, w razie gdy umowa zawarta na okres krótszy niż 6

miesiący lub zgoda na współpracę udzielona na okres krótszy niż 6 miesięcy zostały przedłużone poza ten okres.

Biorąc powyższe pod uwagę wypada stwierdzić, że przedstawione przez skarżącego zagadnienie prawne pozbawione jest przymiotu istotności. Odpowiedź na postawione pytanie sprowadza się bowiem do prostej wykładni unormowania § 5 ust. 1 wymienionego wyżej rozporządzenia i nie pozostawia żadnych wątpliwości, że przepis ten dotyczy umów zawartych z „tą samą jednostką gospodarki uspołecznionej”.

Przechodząc do oceny tej przesłanki przedsądu, jaką jest oczywista zasadność skargi kasacyjnej, trzeba zauważyć, że w przeważającej większości zarzuty przedstawione przez skarżącego zmierzają do polemiki z ustaleniami Sądów powszechnych orzekających w sprawie i w świetle art. 398¹³ § 2 k.p.c. nie mogą odnieść zamierzonego skutku. Sąd Najwyższy nie dopatrył się także oczywistego naruszenia przez te Sądy art. 473 § 1 k.p.c. Wprawdzie w sprawach z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych nie stosuje się przepisów ograniczających dopuszczalność dowodu z zeznań świadków i z przesłuchania stron, nie oznacza to jednak obowiązku przeprowadzenia przez sąd każdego zgłoszonego przez stronę dowodu. Sąd drugiej instancji trafnie stwierdził – powołując się na wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 lipca 2007 r. (I UK 36/07, LEX nr 390123), że do przeliczenia świadczenia nie można wykorzystać danych o uzyskiwanych dochodach, które nie wpływają w sposób pewny lecz tylko przybliżony lub prawdopodobny, na ustalenie podstawy obliczenia wysokości emerytur i rent. Przypadek taki niewątpliwie zachodził w przedmiotowej sprawie. W konsekwencji powyższego uznać należy za niespełnioną przesłankę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania w postaci oczywistej zasadności skargi.

Reasumując: wobec niewykazania istnienia powołanych w skardze kasacyjnej przesłanek przedsądu, z mocy art. 398⁹ § 2 k.p.c. należało orzec jak w sentencji.

l.n